

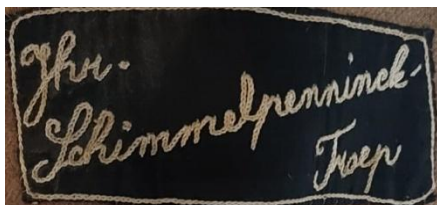
Anton Bussemaker

Antonie (Anton) Jacobus Bussemaker wordt geboren op 1 februari 1900 in Midwoud. Hij had een tweelingbroer Hendrik. Ze waren de zoons van Otto Bussemaker en Klara Frederika Allan. Ze hadden ook een zus Antoinette Clasine en twee broers Frederik (Frits) en Otto jr. In februari 1901 besloot het gezin naar Soest te verhuizen en in 1907 naar Rhenen.

Hij en zijn tweelingbroer Hendrik groeiden op in Rhenen. In de winkel van Cornelis Waiboer was in 1911 het blaadje De Padvinder te verkrijgen. Zoon Jan nam deze blaadjes mee naar school en daar gingen ze van hand tot hand. Een achttal jongens, waaronder Jan Waiboer, Lou Looyen, Herman Haaie, Wim Benninck en de tweeling Hendrik en Anton Bussemaker, startten uiteindelijk een padvinderstroep. Op 17 september 1912 was het dan zover. De padvinderstroep werd officieel opgericht en sloot zich aan bij de Nederlandse Padvinders Organisatie (NPO).

Burgermeester Jhr. G.J.A. Schimmelpenninck was erevoorzitter. Het afleggen van de eed gebeurde in het bijzijn van baron Van Pallandt, een pionier op het gebied van Scouting in Nederland. Jhr. Jaap Schimmelpenninck, de jongste zoon van de burgemeester, meldde zich na één jaar aan en werd de eerste hopman.

Jan was de jeugdvriend van Anton en Hendrik Bussemaker. Ze zaten niet alleen samen op Scouting maar gingen ook samen naar de hbs aan de Wilhelminastraat in Wageningen. In de jaren '20 stopten veel leden van de Scoutinggroep en hield de groep op te bestaan. Rhenense jongens die padvinder wilden

worden, moesten naar Wageningen. In 1938 werd de groep heropgericht en ging door tot het verbod in de oorlog.

Het lidmaatschap van Scouting bracht Anton als kind bepaalde eigenschappen bij. Bij de uiterwaarden en in het glooiende landschap rondom Rhenen ontwikkelde Anton met de padvindersoefeningen en -spelletjes zelfredzaamheid en groepsgevoel, karaktereigenschappen die hem later niet alleen succes hebben gebracht, maar ook tot een geliefd commandant maakten.

Als de Grote Oorlog van '14-'18 uitbreekt nemen de broers de taken waar van gemobiliseerde militairen. Na de HBS volgde Anton de vierjarige opleiding tot technisch officier aan de Marine-machinistenschool in Dordrecht. In juli 1918 werd hij bevorderd tot

korporaal-machinist. Voor zijn vijfde en laatste leerjaar ging hij naar het Koninklijk Instituut voor Marine (KIM) in Den Helder. Naast zijn studie was hij lid van de Senaat van het Korps Adelborsten. Na het succesvol doorlopen van de officiersopleiding werd Bussemaker op 24 augustus 1922 bevorderd tot luitenant-ter-zee der 3e klasse.

Gedurende zijn carrière brengt Bussemaker veel teweeg. Hij is verantwoordelijk voor de modernisering en het gebruik van nieuwe tactieken van onderzeeboten in Nederland en toenmalig Nederlands-Indië. De Nederlandse onderzeedienst ontwikkelt in de vooroorlogse jaren internationaal gezien een van de meest moderne onderzeeboottactieken.

Hij trouwde op 30 maart 1926 met Anna Elisabeth (Bep) Hulshof en ze kregen drie kinderen Robert (Rob) Anton (Den Helder, 1927), Hendrik (Henk) Otto (Den Helder, 1928) en Anton (Ton) Paul (Soerabaja, 1933). Het gezin vertrok begin 1930 naar de marinestad Soerabaja. Tussen 1934 en 1939 woonde het gezin in Den Haag. In 1939 werd hij geplaatst bij de Onderzeedienst en vertrok hij als commandant van Hr.Ms. O 20 naar Soerabaja. In september 1941 werd hij flottielje- en onderzeebootcommandant, aan boord van Hr.Ms. O 16. De leiding over de inzet van de Nederlandse onderzeeboten was op dat moment in handen van de Britse vice-admiraal, Sir G. Layton.

Op 11 december 1941 sluipt de O 16 een ondiepe baai in Malakka, Maleisië, binnen en torpedeert daar vier bewapende Japanse vrachtschepen. Een buitengewoon stoutmoedige actie. Anton ging als flottielje commandant vooraan in de strijd, zoals een goed marineofficier betaamt. Het is vier dagen na de Japanse aanval op Pearl Harbour. Het Nederlandse succes wordt in de hele geallieerde wereld gevierd. Vier dagen na zijn succesvolle actie tegen de Japanse schepen komt voor Anton Bussemaker het einde. Een verborgen Japanse mijn is

Bussemaker en zijn mannen fataal geworden. Er is lang gedacht dat bij door een navigatiefout een Engels mijneveld binnengevaren was, maar in 1995 wordt het wrak van Hr. Ms. O16 gevonden. Dit blijkt niet te zijn op de plek van het Engelse mijneveld.

Tijdens de Japanse bezetting moesten zijn weduwe Bep Bussemaker en haar kinderen naar De Wijk in Malang, een buurt ingericht voor Nederlanders in het bezette Nederlands-Indië. Vanaf 1943 werd het gezin in verschillende burgerkampen geïnterneerd, zoals Ambarawa. In dit kamp werden de drie zoons gescheiden van hun moeder. Henk en Robert werden na de bevrijding tijdelijk verpleger in Kamp Ambarawa 7. Na de capitulatie van Japan werden de broers en hun moeder herenigd. Een jaar na de oorlog keerde het gezin terug naar Nederland.

Op 8 januari 1942 ontving hij postuum de Militaire Willems-Orde 4e klasse omdat hij: "Als Commandant van Onze eerste divisie onderzeeboten tevens Commandant van Onze onderzeeboot "O 16" welke te dien tijde was gesteld onder de bevelen van den Commander-

in-Chief Eastern Forces, op den 8sten December 1941 op de reede van Pantani onder zeer moeilijke omstandigheden 4 Japanse troepentransportschepen tot zinken gebracht." Hij kreeg daarnaast de volgende onderscheidingen: Ridder in de Orde van Oranje-Nassau met de Zwaarden, het Oorlogsherinneringskruis met twee gespen en het Onderscheidingsteken voor Langdurige Dienst als officier. Hij werd Honorary Companion in de Distinguished Service Order van het Verenigd Koninkrijk¹

Anton Bussemaker was de grootvader van oud-minister Jet Bussemaker (OCW).

Op het *Monument van de gevallen Onderzeedienst Den Helder* is ook een plaquette van de O16 met de naam van Anton.

Hij wordt ook herdacht op een plaquette met 40 namen van de tijdens de bezetting omgekomen leerlingen, leerkrachten en personeel van de toenmalige Rijks HBS. De gedenkplaat bevond zich oorspronkelijk in de rectorkamer van de Rijks HBS aan de Wilhelminaweg. In 1967

kreeg de plaquette een plaats in het nieuwe schoolgebouw Pantarijn aan de Hollandseweg. In 2007 is de plaquette opnieuw verplaatst naar het nieuw schoolgebouw aan de Hollandseweg.

Meer informatie

[Antonie Jacobus Bussemaker \(oorlogsgravenstichting.nl\)](https://www.oorlogsgravenstichting.nl)

[Dapperheidsonderscheidingen aan Nederlanders voor de Tweede Wereldoorlog](#)

[Wie zijn wij? - Jhr. Schimmelpenninckgroep](#)

[Collecties – Collectiebank 2013-03](#)

[Collecties – Collectiebank 2014-03](#)

[Collecties – Collectiebank 2017-01](#)

[De tegenaanval: Anton Bussemaker \(1900-1941\) Onderzeebootcommandant - Henk](#)

[Bussemaker, Janet van Klink - Google Boeken](#)

[Wageningen, plaquette in scholengemeenschap Pantarijn - Nationaal Comité 4 en 5 mei :](#)

[Nationaal Comité 4 en 5 mei](#)

[Anton Bussemaker - Wikipedia](#)

[Bussemaker, Antonie Jacobus - TracesOfWar.nl](#)

[Collectie Bussemaker gedigitaliseerd | Nieuwsbericht | Nederlands Instituut voor Militaire Historie \(nimh.nl\)](#)

[Archieven.nl - 199 A.J. Bussemaker \(NIMH / Nederlands Instituut voor Militaire Historie\)](#)

[Huwelijk Hendrik Bussemaker & Otto Bussemaker & Klara Frederika Allan & Charlotte](#)

[Amélie Hart & Paul Guillaume Hart & Anna Maria Tersteeg op 20 oktober 1927 te](#)

[Bloemendaal » Open Archieven](#)

Foto: Padvindders te Rhenen, periode 1914-1915. Anton gehurkt met blokfluit. Staande rechts zijn tweelingbroer Henk. Tweede van links staat Jan Waiboer en gezeten rechts vooraan Wim Udo. (Collectie H. Bussemaker)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op <http://vrijheid.scouting.nl> voor meer informatie en alle andere verhalen.